

YİRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA ÜLKE EKONOMİLERİNİN KİMLİKSİZLİĞİ

Değişim sonsuzdur.hiç bir şey değişmez

a. hıdır eligüzel*
Fırat Murat Gülen*

Özet

21.yüzyıl;Avrupamerkezli bakışla birlikte,bir bütün olarak yeryüzünün, 'varolan yapıları' bozucu küresel ve bölgesel krizler ve/veya dönüşümlerin yaşandığı bir tarihsel zamanmekanın, 19. ve 20.yüzyılların,türevidir ve sonuçları itibariyle,<küresel ölçekte yeni bir dağılımın> oluşumuna neden olmuştur.Bu dağılımın oluşumunda,diğer bilgi alanlarıyla olan paralellikler görülmelidir.Böylesine bütünselci ve toplumsal ilişkiler ağının yoğun olduğu bir olgu konusunda tek bir bilgi alanı "önermeleriyle" hareket etmek,olgunun eksikliğinden dolayı bir sakatlığı ifade etmektedir.Buna karşın olgunun pek çok etmeni ve göstergesiyle birlikte bu metnin kurgusu içinde metinde konusu edilen geniş çapıyla <ekonomidir>.

Anahtar Sözcükler: Ülke Ekonomileri, İki Kültür,Kapitalist Ekonomi Sistemi,Modernizm, Yirmi Birinci Yüzyıl, G-8, Gelişmekte Olan Ülke, Ülkelerarası Ekonomik Bağlantı

Tebliğin JEL Kodları:F50 (İnternational Relations And İnternational Poltical Ecnomy – Genral) P16 (Capitalist System-Political Economy)

Abstract

The 21st century is an extension of the 19th and 20th centuries in the sense that 'existing global structures' have still been transformed by global and regional crises under the impact of the 'Western World'. As a result, a new pattern of global distribution has emerged. Modern national economies are historically part of capitalist world economy. Thus, the development of modern national economies depends on the continuity of capitalist world economy. Different realms of knowledge are required in order to understand this phenomenon since it is global and very complicated. Treating it from a single realm of knowledge will seriously hinder our understanding. Therefore we tried to elaborate the topic of 'economy' in a wider sense with all its complexities in this paper. We use 'economics' and 'global dependence of national economies' as key concepts.

Key Words: National Economy,Two Culturs,Capitalist Economy System,Modernizm,21st Century,Developing Nationals

JEL Code:F50 (İnternational Relations And İnternational Poltical Ecnomy – Genral) P16 (Capitalist System-Political Economy)

Niyet

"...sahip olma isteği onlarda bir hastalık olmuş. Bu insanlar, zenginlerin bozabileceği ama fakirlerin bozamayacağı birçok kural koymuşlar. Yönetici olan zenginleri güçlendirmek için fakirlerle güçsüzlerden vergiler alıyorlar. Bizim annemizin, toprağın, kendilerinin olduğunu söylüyor, komşularını çitler yaparak kendilerinden uzaklaştırıyorlar; toprağı binalarıyla ve diğer süprüntüleriyle çirkinleştiriyorlar. Bu ulus, baharda yatağından taşarak, yoluna çıkan her şeyi yok eden bir ırmağa benziyor..."

21. yüzyılda ve 21.yüzyılın döl yatağında, Kapitalizmin modern çağından beridir tarihsel belleğinde taşıdığı kurumlari, düşünme biçimleri,kendisini taşıyan kitleleri vb. diğer bilgi alanları ve yapılarını da içeren;kendi özdüşünümselliğini de hesaba katmamız gereken bir KÜLTÜR ile beraber,vurguladığımız nokta modern dünyanın ulaştığı küresel boyutun içinde olduğu krizin,olmadığı kadar keskinleştıği ve yaygınlaştığıdır (Sweezy ve Baran 2007:266). Kapital'in birinci cildinin sonlarına doğru Marx'ın da oldukça tatmin edici bir biçimde ortaya koymuş olduğu gibi,sermaye ilksel birikimi şiddet ve yağmalama yoluyla gerçekleştirmiştir (Sweezy ve Baran 2007:311).Marx'ın bu betimlemesi,bir dünya sistemi olması nedeniyle kapitalist dünya ekonomisinin ulaşmaya başladığı süreçten bu yana,etki ve boyut ölçęinde "günümüz" tarihsel belleğinde çok daha net şekilde görülebilirken şiddetin ve yağmanın "kültürel,sosyal,siyasi,insani,bilimsel,psikanalitik" maskeleri/makyajları altında daha keskin ve daha eşitsiz bir hal almıştır.Sermayenin bu ilksel birikimi, bir bütün olarak ele alınması gereken , insanlığın işgalci olarak ele geçirdiği son noktayı da kapsamı açısından kosmosta (eligüzel 2007) -ne yazı ki- merkez/Batı ve çevre/Batı-olmayanın izleği üzerinden devam etmektedir.

Bir iktidar mantığı olarak hegemonya, ekonomik, siyasi ve askeri güç mekanizmaları üzerindeki kontrole dayandığı kadar devamlılığı açısından paylaşılan değerler doğrultusunda inşa edilmiş "arzu edilir bir liderlik" pozisyonuna ihtiyaç duymaktadır. "Yeni Dünya Düzeni" olarak ifadelendirilen günümüz konjonktüründe, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra tek kitleli dünyanın liderliğini üstlenen ABD ile beraber hareket eden ülkeler takımı/"stratejik ortaklıklar birliği" bir bütün olarak düşünölmekte ve Batılılık şemsiyesi altında merkez ve yarı-merkezi oluştururlarken;dünya konjonktüründe alınan küresel,bölgesel ya da pek çok örneğinin yaşandığı ülke içi kararları ve koşulları etkileme gücü olmayıp bunlara sadece uyma durumunda kalan,yaşanan sürece tabi olan ülkeler takımı ise "çevre" olarak adlandırılmaktadır (Türköne 2003:667,698).

Bu bağlamda,temel izlek,artık ülke zamanmekanlarının sınırlarını,kimliğini ve etkisi aşmış durumdadır.

1. 21.Yüzyıl Öncesi Modern Dünyanın Epistemolojik Konumlanışı

Ülke ekonomilerinin,küresel boyutta görünümüne ve işlevselliğine ilişkin bellek;İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan güç dengesizliği dayanaklı kurumsallaşmalardı: GATT,DTÖ,IMF,WB,BM,NATO vb. kurumsallaşmanın gücün dağılımına ilişkin dünya sisteminin kapitalist işlemesine dönük bir eğilim içinde olduğu

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakóltesi, Kamu Yönetimi Bölümü, hidireliguzel@gmail.com, firatmuratgulen267@gmail.com

Dip not kullanma ve atıf yapma ile ilgili olarak; yarattığımız atıflarda ve dip notlarda metnin kurgusallığı adına kendi söz ve söz öbekleri eklenmiş ve ya çıkarılmıştır.Çünkü,tüm metinler ancak bu metnin içinde yaratılan kurguda bu metin için anlamlı olmaktadırlar. Ancak tüm dip notlarda ve atıflarda ,ekleme veya çıkarma işlemleri yapılsın yapılmısin, etik söylemimiz nedeniyle orijinal kaynaklar gösterilmiştir.Ayrıca gösterilmeyen bizim yapmış olduğumuz eklemeler ve çıkarımlardır.Bu nedenle atıflar sadece kullanılan metinleri değil,metnin kurgusu içinde gerçekleşen çağrıışmaları/paralel okumaları da içermektedir. Metnin bu şekilde algılanması tarafımızca önemsenmektedir.

¹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Oturan_Bo%C4%9Fa

apaçktır. Ülke ekonomilerinin ajanları;dünyaya bakış ve onu algılayış biçiminde bir "kişilik" olarak çevrebilimsel bağlantılarınca toplumsal/siyasal/tarihsel cepheleşmede birer önsel bilgi olan "iki kültürün" taşıyıcılarıdır. "İki kültür" C.P.Snow'un² 1959 yılında yaptığı Rede Konferansı'nın temel izleği olmuş,tarihsel kullanımı ilk kez kendisinin yaptığı,ancak görünüm ve algılayış açılarından "modern dünya öncesi" zamanmekandan itibaren var olan, değerlerden bağımsız değerlere bağlı bilginin betimlenmesiyle zaten her zaman konuşulan geldiği söylenebilinmektedir (Lee ve Wallerstein 2007: 20). Ancak,bilginin değerlerden bağımsız ya da değerlere bağlı olarak ikili bir cepheye ayrılması "modern dünyanın" kurulması ve kurulması sonrası süreçlerinde ilkin doğa bilimleri ve beşeri bilimler şeklinde,sonrasında da sosyal bilimlerin katılımıyla bir süre üçlenen bilgi yapıları ayrımsallaşması; zihnin bu şekilde yaşama izdüşümü,Snow'un Rede Konferansı'nın ardından hayıflanarak belirttiği gibi "İKİ KÜLTÜR" sorunsalının merkezi olgusunun ve aynı zamanda konferansın adının da "ZENGİNLER ve YOKSULLAR" olmasını istemesi sorunsalın büyüklüğünü/boyutunu ortaya koymaktadır.

Bu metin çerçevesinde "İKİL KÜLTÜR" kavramı bilgi alanları arasındaki ayrımlara birer atıf olamaya devam ederken,sorunsalı küresel ölçekte zenginliğin zamanmekanı olarak betimleyeceğimiz Batı'nın ve yoksulluğun,sömürünün zamanmekanı olarak betimleyeceğimiz Batılı-olmayanın ikiliğini vurgulu şekilde ifadelendirmek için kullanılacaktır.Çünkü bu metin kapsamında ekonomik göstergeler ve anlatımlar temelinde şekillenen zengin-yoksul zamanmekan ikiliğinin kaçınılmaz bir biçimde çevrimsel bir döngüsellikle insanın diğer bilgi alanlarının - **sanat,felsefe,inanç,kültür,dil,"ruh",duygu,gelenek ve gayet tabii ki güç ve iktidar yapılarının** -(eligüzel 2007) ve toplumsal ilişkiler ağının bir bütünü oluşturduğunun farkında olarak "İKİ KÜLTÜR" kavramının kullanılması gerekmektedir.Kavramın bu biçimde algılanması ve kullanılması,Batının Batılı-olmayanlar üzerinde kurduğu "egemenliğin" söyleminin içindeki modern modern-olmayan tarihsel bellek üzerine kurduğu paradigmayı yeniler,onu dönüştürür ve tekrar tekrar üretir.Çünkü bu paradigmanın ve/veya söylemin kendisinin de kendini merkeze alan Batı erkinin düşüncesi olduğunun farkında olarak, modern yaşamın prototiplerini dünyanın batılı-olmayan zamanmekanlarına "ihraç algısıyla" taşımayı insanlık için girilmiş "misyoner" girişimler olarak açıklandığı fark edilmelidir³.Tüm bu ihraç algısının genişleyerek boyut değiştirmesinin, dünyayı kavrayış ve dünyada yaşayış biçimi olarak tektipleşen bir yapının oluşturulmak istendiği,süreç içinde oluşumun hızlanarak devam ettiği görülmektedir.

2. 21.Yüzyıl Öncesi Modern Dünyanın Ekonomik Temelli Konumlanışı

IMF kızamık konusunda uzmanlaşmış,her hastalığa tek bir ilaçla tedavi etmeye çalışan bir doktor" gibi davranmaktadır.

Henry Kissinger (Kissinger 1998;Wallerstein 2000:64)

² C.P.Snow (1905 – 1980) Leicester Baronu ,aynı zamanda kimya alanında çalışmış bir biliminsanı ve bir romancı ve bir devlet adamıydı.(C.P.Snow :2005)

³ Afganistan,İrak öncesinde de Yugoslavya'nın dağılan coğrafyasındaki siyasal,askeri,toplumsal,kültürel vb. denemeler ve tüm bu "ayrıkça parçaların" harcını oluşturan "insanlık" algısının Batı dışı dünyaya çıkıldığında nasıl da değişik söylemlere bürünebildiği ortadadır.Bakınız, (Özdek 2000; Wallerstein 1998;Sur 2006;Chomsky 2000:269)

"Küreselleşme iki yanı keskin bir kılıçtır: bir yanda ekonomik büyümenin artışı, yeni teknolojilerin yayılmasını ve fakir ve zengin ülkelerdeki hayat standartlarının yükseltilmesini ifade ederken; öbür yanda milli egemenliği zayıflatan, yerel kültür ve gelenekleri törpüleyen ve ekonomik ve sosyal istikrarı tehdit eden dinamikleri güçlendirmektedir.

Robert J. Samuelson (Türköne 2003:667)

Tüm bunlar da günışığında ele alınıp şöyle diyebilmeliyiz:Kapitalist yaşamın sadece kapitalistlerden oluşmamaktadır.Yirmi yüzyılın ikinci yarısındaki kapitalizm ve komünizm arasındaki ideolojik savaş,birbirinden tamamıyla farklı ideolojiler arasındaki çatışma değildi.Daha çok aynı Batı ideolojisinin aşırı iki bakış açısı arasındaki bir iç savaştı.Bunu,Sanayi Devrimi'nin yaydığı materyalist gelişim yoluyla mutluluk arayışı olarak ifade edebiliriz (de Rivero 2003: 109-110). Bu söylemin farkında olarak, kapitalist yaşam algısının her şeyin satılabilir bu bağlamda bir değeri ve maliyeti olduğu,çeşitli analizleri kullanarak 'kaynakların kıt ihtiyaçların sınırsız olduğu bir evrende' insanın akılcı⁴ tavırla optimal şekilde davranabilir.Böylece ekonomik verimlilik söylemi altında bu 'cehennemi makine' akılcılığın biricik kıstası olarak sermaye karlılığının elde edilmesi önündeki her türlü toplumsal, idari ya da yasal kısıtlamayı 'akıl dışı' olarak nitelendirmekte ve kaldırılması gerektiğini savunmaktadır (Yeldan, 2002:19-34, Ahmet Haşim Köse ve diğer.2003'ten alıntılanmıştır.)

Bu tespit özne olarak sadece bireyler ölçeğinde değil, en geniş kapsamıyla ülkelerarası⁵ ilişkilerde de kendini göstermektedir.Aktörlerden birinin doğrudan devlet olmadığı durumlarda bile geçerliliğini sağlayan bu davranış modeli küresel boyutta hareket edebilen diğer aktörlerin ve devletlerin bütününde, özelinde de ülke ekonomileri üzerinde içsel ve dışsal bağıntıları olabilen bir denetim yaratmaktadır. Hükümetlerin temsil edildiği ülkelerarası nitelikli aktörler ve OECD, Sanghay İşbirliği Örgütü gibi bölgesel işbirliği örgütleri ve Avrupa Birliği gibi ülkelerüstü örgütlenmeler Yeni Dünya Düzeni'nin etkin kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar kapitalist dünya ekonomisinin etkin,verimli,açıklık içinde ve katılımcı ilkeler⁶ doğrultusunda küresel veya bölgesel ya da

⁴ Bu yaklaşımın son derece ideolojik olan içeriğini görebilmek, kavramının geleneksel tanımı düşünülduğünde oldukça kolaydır. Larrain'e göre ideoloji burjuvazinin feodalizme karşı verdiği mücadeleler sırasında geleneksel aristokratik toplumda doğmuş ve bu dönemin felsefi ortamında üretilmiştir. İdeoloji, akılı savunmak ve "ilerici" olmayan her düşünceyi eleştirmek için kullanılmıştır. Bu bağlamda metafizik ve dinsel olan her şey maddi şeylerin üretimini artırmadığı gerekçesiyle eleştirilmiş ve "akıl dışı" olarak ilan edilmiştir (Şenalp, 1999). Bugünün egemen sermaye düzeni açısından akıl dışı olan, tek bir küresel pazarın yaratılması sürecinin önündeki engeller olan batılı modern refah devletleri ve gelişmekte olan ülkelerin üniter devlet yapılarıdır.

⁵ Uluslararası kavramının hem kullanıldığı disiplinler içinde hem de sözcüğün kendine dönüşlülüğü dikkate alındığında eksik,eksik olması dolayısıyla hatalı ve modern devlet oluşumunda bir süreç olan ulus-devlete yapılan atfın günümüz toplumsal ilişkiler kavrayışı içinde yeterli olmaması;metinde bahsedilen zamanmekanın siyasal bir sınırı çağrıştırmaması nedeniyle metinde ülke kavramı kullanılmıştır.Metinde ulus kavramı atıfların özelliği gereği,yazarına sadık kalınmak adına kullanılmıştır.

⁶ Bu ilkelerin bütünselliğinde ortaya çıkan resim yönetim kavramıdır.Mülkiyet Hakları kavramını da kapsayan yönetim,küresel piyasa ekonomisinin sağlıklı işleyebilmesi için mülkiyet haklarının korunabilmesini sağlayacak,etkin bir hukuk düzenine gereksinim vardır şüphesiz.Bu bakımda,mülkiyet hakları rejiminin kalitesi ise şirketler hukuku,sözleşme hukuku,iflas hukuku,miras ve vergi hukuku gibi kurumsallıkların gelişkinliği belirler (Merrien 1998).Bu bağlamda yönetim,bütünüyle devleti değil;devletin piyasa mekanizmasına katkısı bulunmayan sosyal niteliklerinin tasfiye edilmesini öngörmektedir:Minimal devlet bu mantık içinde,piyasa mantığı içerisinde rasyonelleştirilmiş,piyasa dostu olmuş bir devlettir."Piyasa Dostu Devlet" Dünya

ülke ölçekli kararların alınmasını, uygulanmasını ve uygulamaları denetleme görevini yerine getirmektedirler.

Böylelikle kendilerine meyilli bir ülkelerarası kamuoyu oluşturmanın yanı sıra, kamuoyunu dönüştürebilecek ve biçimlendirebilecek kanallara da sahiptirler. Bu kanallar arasında ekonomik araçlar, sistem içine çekilebilmesi için oldukça etkilidir, ki, doğrudan doğruya borç verme, proje veya program destekleme kredileri gibi stratejileri; dünyadaki mali akımları yönlendirme, dünya ticaret sistemini yönetme, ülkelerarası borç stoğunun yönetimi ve koşullarının biçimlendirilmesi, ülkelerarası hukuk çerçevesinde denetlenmesi olgularını doğurur.

G-8 ülkeleri ve mal, hizmet ve düşünce mülkiyet haklarına ilişkin ticareti düzenleyen ve ticari uyumsuzluklardaki hakemlik yetkisi ile donatılan Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, IMF, BM, NATO hatta Shangay İşbirliği Örgütü kapitalist dünya ekonomisine ait bu yetkileri, küresel veya bölgesel yada ülke ölçeklerinde kullanmaktalar. Benzer bir "müdahale yetkisi örgütlenmesine" sahip olan devletlerarası bir yapıdan oluşan "çokuluslu şirketlerde" de görmek şaşırtıcı değildir. Çokuluslu şirketlerin yapılarında "merkez-gelişmiş ülke" uzantılı parçaların etken "çevre-az gelişmiş ülke" uzantılı parçalarınsa edilgen konumda olmaları daha bütünselci şekilde küresel duruma izdüşümsel bir bakışın işaretlediğidir. Her zaman, kimi devletlerin belirgin tarihselliği nedenleriyle diğerlerinden daha güçlü olageldiği kapitalist dünya ekonomisi, güçlü bir devletlerarası sistemin varlığına muhtaçtır ki, aksi durumda, güçlü devlet ve/veya devletler olmaksızın iyi işleyemez (Wallerstein 2000:42). Denetime tabi kalanla denetimi uygulayanın tarihsel farklılığı, <küresel ölçekte yeni bir dağılımın> neliği açısından bir görünüm vermektedir⁷. G-8 olarak betimlenen küresel kapitalist ekonomiyi ve bir dünya sistemi olarak kapitalist dünya sistemini biçimlendiren ülkeler, iktisadiyat çağının türevlerini bir yaşam modeli olarak dikte ettirmede eksiksiz bir tutum içindedirler. (İnsel 2004) Bu modelin sunduğu değerler bakımından yaşam içinde insanın ne tür ilişkiler ağı/toplumsal ağ içinde algılandığına ve algılatıldığına dair en çarpıcı örnekler, ülkelerarası bir geçerliliği olan <insan hakları> bildireleridir. Bu bakımdan, 'insan hakları ihlallerini' durdurma temelinde açıklanarak meşrulaştırılmaya çalışılan 'insani müdahale', 19. yüzyılın tarihselliğinde bir anlam ve güç kazanmıştır. Çünkü, bir devletin kendi yurttaşlarına dönük 'insanlık dışı' uygulamalarını durdurmak, etkisiz hale getirmek amacıyla bir ya da birden fazla devletin güç kullanmasını ifade etmesi açısından, küresel boyutta hareket edebilen ve güç sahibi merkezin çevreyi kendine bağımlı edebilen ETİK bir değeri imlemektedir (Özdek 2000:65; Sur 2006:113; de Rivero:26). Bu konuda iki ayrı cepheden verilebilecek örnekler kavramın "işlevselliğini" günışığına çıkaracaktır. 1823'te Amerikan Kongresinde Başkan Monroe'nun 'Amerika Amerikalıdır' savsözlü konuşmasında, Amerika'nın Avrupa'nın sömürge sahası olamayacağını belirterek ülkelerarası hukukta "müdahale yasağı" getirmişse de öncelikle Latin Amerika sonrasında da Somali, Eski Yugoslavya, Kosova, Irak Müdahaleleri vb. örneklerinde de görüldüğü gibi; "İKİ KÜLTÜRÜN" bir izdüşümü şeklinde kimi zaman Kuzey -Güney kimi zaman Batı -Doğu şeklinde ortaya çıkmıştır (Özdek 2000:69,70;91,99;111-130). Her yıl, çeşitli şekillerde 'kamuoyuna' duyurulan *insan hakları raporları* kimi 'sosyal bilimcinin' elinden çıkma ve bir taraf olma haliyle

---

Bankası'nın terminolojisiyle 'insanların yeterli yatırım yapmasını güvence altına alan, özel girişim için rekabete dayalı bir ortam sunan, ekonomiyi ülkelerarası ticarete açık tutan ve istikrarlı bir makro-ekonomiyi sağlayan devlettir' (Zabci 2002;163 Köse 2003'ten alıntılanarak). Sistemin böylesi bir yapıda ilerleyebilmesi için gerekli olan ilkeler de - etkinlik, verimlilik, açıklık, katılımcılık- düzeneğin dönüştürücü ve tekrar düzenleyen ajanlarıdır. Öyledir ki pek çok ülkelerarası kuruluş, örgüt ve akademik çevre kavramın paradigması içinde ekonomik gelişmeyle kurumsal değişkenler arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisi bulunduğunu ortaya koymaya çabalamaktadırlar (Chang 2002 ve Zabci 2002 Köse 2003'ten alıntılanarak).

⁷ İngiltere ve Hindistan'ın tarihsel bellek olarak ortak bir yaşam geçmişi olmakla beraber bu geçmişin örgütlenişi bakımından geçmişten gelen bir hiyerarşik kodun hem siyasal hem de toplumsal bağlantıları günümüzde de seçilebilmektedir.

doğrudan bağıntılı metinler olma özelliğini insani müdahalenin meşruluğunu artırmada bir dişli olarak çalıştırmaktadır.Bu nedenle,insan hakları raporları ve bu raporlar aracılığıyla biçimlenen "insanlık imajının" elbette ki,bu sistem içinde kapitalist değerlerce ve yargıarca anlamlandırılması kuşkusuz şaşırılmaması gereken bir durumdur.Ancak, Freud'un Uygarlığın Huzursuzluğu'nda da belirttiği gibi,özgürlüğün çığlığı ya uygarlığın belirli türlerine ve taleplerine ya da uygarlığın kendisine karşı çıkar (Freud 2004:60).Çünkü, ilerleme düşüncesinin gibi uygarlık düşüncesinin de yalnızca önkabuledilen olmasının yanı sıra gözlemlenenin,çözömlenenin ötesinde dayatılan bir niteliği de vardır.'Kalkınmakta olan ülke' kavramı bu pencereden bakıldığında Batılı olmayanın dünyanın toplumsal ve siyasi olarak yeniden örgütlenmesine müdahalesini haklı çıkararak tematik bir başlık olmayı sürdürmektedir (Wallerstein 2000:193).

Tektipleşen ve küreselleşen yaşam elbette ki tektipleşen ve küreselleşen yaşam kılışallıklarını zorunlu ve/veya albenili kılmaktadır. Kapitalist dünya ekonomisinin aktörleri dünyayı bir Pazar algısı içinde sömürmek yoluyla tüm ülkelerin üretim ve tüketimine diş ve iç ticaret stratejisine "uzmanlaşmayı" dayattırarak kosmopolitik⁸ bir nitelik kazandırmıştır.Bu süreçte ülke sanayileri pek çok üründe yerli hammaddenin değil de,ucuz bölgelerin hammaddelerinin işlenmesi ve ürünün dünyanın olası pek çok piyasasında tüketilebilirliği algısından hareket eden yeni sanayiler şeklinde yeniden biçimlendirilmiş,dönüşmüş veya bu değişime ayak uyduramayanlar atıl hale getirilmiştir.Değişen sanayi değişen üretim ve tüketim yöntemlerini ve toplumsal ağ ilişkilerinin çevrimselliğinde yeni ihtiyaç ve kaynak sepetlerini yaratılmıştır.Ayrı ayrı ulusların manevi ürünleri ortak mülk olarak işlemselleşiyor.Ulusal tek yanlılık ve sınırlılık artık mümkün olmayacak bir konumda;pek çok ulusal ve yerel edebiyattan bir dünya edebiyatı oluşmakta (Marx ve Engels,1993).

Kapitalist yaşam kılışallığı Avrupa Modernizm Çağı'ndan beri olduğu gibi doğrusal olmamaya,başlangıç değerlerine hassas olamaya,periyodik olmamaya ve kaotik belirlenimciliğe,kararlılığa, rastlantısallıđa⁹ izin vermeyen makine düzeni-yapısı gibi kurgulanmıştır.Kapitalist yaşamın üzerinde filizlendiği Batı Felsefesi, Heidegger'in ifade ettiği gibi,nesnel dünyanın kategorilerini inceleyen uzun bir geçmişe sahipse de insanın kendini ve dünyayla olan ilişkisini temsil eden kategoriler/egzistansiyaller üzerine bir türlü odaklanmak istememiştir (Ökten 2006:34).

Bu yapı-düzenin aktörlerinin ekonomik ağ ilişkisi göz ardı edilemeyecek şekilde,dünya üzerindeki adaletsiz gelir paylaşımının yorumlandığı "ekonomik göstergeler" üzerinden rahatça okunmalıdır.Bu noktada göstergeler üzerinden yapılabilecek bir yorum da, kapitalist dünya sistemi içinde merkezde yer alan G-8 ülkelerinin 'serbestlikler' sayesinde varsıllaşmaya devam ederken çevrede bulunmaları sebebiyle 'kalkınmakta olan ülkeler' 21.yüzyılda ülke ekonomilerinin küresel ağırlılığına ve içsel niteliklerine bağlı olarak değişebilecek şiddette ve etkilerde zayıflamış ve sonrasında da etkisizleşmiştir¹⁰. Ekonomik görünümün böylesi bir hal

⁸ "Kosmopolitan *Yunanca cosmos* (evren) ve *polis* (kent) kelimelerinin birleşiminden oluşmuş bir terimdir. *Türk Dil Kurumu*'na göre: "Çeşitli uluslardan kimseleri barındıran, içinde bulunduran yer" ve/veya "ulusal özelliklerini yitirmiş kimse" anlamına gelmektedir". <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kozmopolit> Ancak metinde Kosmopolitan kavramıyla yapılmak istenen atıf/çağırışım kosmopolitikleştirme becerisinin dünya sistemi analizi içinde bakıldığında bir tektipleştirmeye gidildiğidir.Böylece kosmopolitik nitelik tektipleşen yaşamın incir yaprağı işlevini gördüğu sanrısı içindedir.

⁹ Kavramların bir bütün olarak ve bir ağ ilişkisi içinde incelendiğinde yeni bilim paradigmasının izdüşümünü görmek ve bu fark ediş üzerinden moderniteyi okumak gerekecek.

¹⁰Hiçbir ekonomi mutlak olarak bağımlı ve edilgen değildir.hiçbiri de bağımsız değildir.Bir ulusal ekonominin büyüklüğu,gücü,stratejisi,dünya ekonomisindeki yeri onun manevra alanının sınırlarını belirler.İşte,bağımlılık diş zorlayıcılar ve kopuş tartışmaları sözünü ettiğimiz bu çerçeveye ilgilidir (Beaud 2003:299).

almasında,ülkelerin sistem içinde bağımsız davranabilme yetilerinin kimi zaman ülke dışındaki çeşitli küresel kuruluşlarca yapılacağı vaat edilen yardımlar kimi zaman da ülkelerarası antlaşmalar sonucu içselleştirilmeye çabalanmış düzenlemeler ve "dünya ile entegre olma"¹¹ farzı biçimini almış siyasa aracılığıyla törpülenmiş,silahsızlandırılmış olmasında aramak gerekmektedir.

"İstisnasız bütün modern devletler devletlerarası sistemin çerçevesi içinde varolur ve bu sistemin kuralları ve siyaseti tarafından kısıtlanırlar.İstisnasız bütün modern devletlerdeki üretim faaliyetleri, kapitalist dünya ekonomisinin çerçevesi içinde varolur ve onun öncelikleri ve iktisat politikaları tarafından kısıtlanır.İstisnasız bütün modern devletlerdeki kültürel kimlikler bir jeokültür içinde varolur ve onun modelleri ve entelektüel hiyerarşileri tarafından kısıtlanırlar" (Wallerstein 2000:35).

Bu kısıtlamalar sonrasında rahatlıkla görülen şudur ki, küresel kapitalizm içindeki tüm zamanmekanlardaki siyasal bir etki yaratabilecek tüm aktörler ve/veya bu gizilgücü barındıran özneler bağımlılıkları farklı olmakla beraber ve kendilerini sistem karşıtlığı üzerinden kimliklendirseler bile sistemin "kosmopolitikleştirme" becerisi içinde sistem içinde,sistem adına davranmaktan kaçınamayacaktır.

Sonuç

*Olric,Olric! Bir şeyler yapmak gerek.yoksa bu yenilginin suçunu bana yıkacaklar.Oysa güneşe sıcağa yenildik hepimiz.
Turgut Özben (Oğuz Atay tutunamayanlar 1985:246)*

Kapitalist düzende,iç pazar,zorunlu olarak,dış pazara bağlıdır.Kapitalizm,uzun bir süreden beri dünya pazarını yaratmıştır. (...) sermaye ve üretimde görülen evrensel yoğunlaşmanın bu yeni derecesi,daha önceki dönemlerde görülenlerden çok yüksektir (Lenin 1992:72). Evrensel yoğunlaşmanın öncesine dair daha yüksek seviyelerde sermayenin ve üretimin yoğunlaşması özellikle 20. yüzyılla birlikte belki de Lenin'in olmasını umut etmediği seviyeleri dahi çoktan geçmiştir.

Yaşamın bir bütün olarak ele alınması gereği yaşamın bilgi alanları arasında bir bölünmenin söz konusu olmaması gerekmektedir.Çünkü yaşamın kılıgısalığı içinde sanat,felsefe,inanç,kültür,dil,"ruh", duygu,gelenek ve gayet tabii ki güç ve iktidar yapıları ve bu yapılara yönelik bireylerin,toplulukların toplumsal ağ ilişkilerinin verdiği önem en temel sorunun neliği açısından önemlidir:Nasıl biliyoruz?

Kolektif eğitimimiz bize hakikati aramanın çıkar beklentilerinden uzak bir erdem olduğunu öğretmiştir, oysa gerçekte, kendi çıkarına yönelik bir akılcılaştırmadır.Akıl ve Akıldışı ikiliği üzerinden geliştirilen ÖĞRETME eylemi,bir yaşamı algılayış ve yaşama bakış tavrı olarak bireyde modern modern-olmayan şeklinde bilinçaltı dillendirilirken, ülkeler açısından modern modern-olmayan söylemi yumuşak biçimiyle merkez çevre ikiliği şeklinde örgütlenmiştir.Devletlerin gelişmiş gelişmemiş şeklindeki ayrımında, ilerleme ilkesinin,dolayısıyla refahın köşe taşı ilan edilen hakikat arama belirli pek çok açıdan hiyerarşik,eşitsiz toplumsal yapının ayakta tutulmasıyla en azından uyumlu olmuştur.Bu bağlamda kapitalist dünya ekonomisinin büyümesinin getirdiği süreçler - iktisadi yapıların çevreselleşmesi,bir devletlerarası sisteme katılan ve bu sistem tarafından kısıtlanan zayıf devletler yaratılması- en geniş anlamıyla yaşamın tüm alanlarında baskılar içeren bir kültüre içkinleşmiştir (Wallerstein 2002:70).

¹¹ Neo liberal küreselleşmenin dinamiklerine bakıldığı vakit, kapitalizmin bu temel özelliklerinin asla değişmediğini görmek çok da zor değildir. Sadece iktisadi olgular açısından küreselleşmeyi "dünya ekonomisini oluşturan sosyal ve iktisadi parçaların birbirleriyle ve giderek dünya piyasalarıyla eklemlenmesi" olarak algılayabileceğimiz düşünülürdüğünde, ticaretin ve sermaye akımlarının serbestleştirilmesi sürecinin piyasa mantığını engelleyen her türlü kolektif yapının yok edilmesini gerektirdiğini kavramak kolaylaşır (Yeldan 2002, 20).

İki Kültürün; kültürel, sosyal, siyasi, insani, bilimsel, psikanalitik yansımaları, tektipleşen ve küreselleşen Batı/Avrupamerkezci yaşam kılıgısallığı çerçevesinde içinde barındırdığı hiyerarşik söylemi nedeniyle bir "uygulayan ve tabi olan" düzlemi yaratmıştır. Bu düzlem içinde genişleyen kapitalist dünya ekonomisi sisteminin de bu sömürü olgusundan rahatsızlık duyduğu söylenemez.

Bu bağlamda;küresel,bölgesel ya da ülke ölçekli kararların alınmasında;alınan kararların uygulanabilirliğinde;bu uygulamaların etki ve niteliği bakımından ,merkezde yer almayan ülkelerin haricinde, kosmosta bir yankı,dönüşüm veya küresel ölçekte bir dinlenebilirlik yaratacağı söz konusu değildir.Bu etkisizlik ve zayıf etki halinin ekonomik izdüşümünde ülke ekonomilerinin 21.yüzyılda bir kimliksizlik taşıdığı ortadadır.

/.../

Paralel Metin Okumaları

Bauman , Zygmunt (2000) Siyaset Arayışı, Çeviren Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul

Beaud,Michel (2003) Kapitalizmin Tarihi Çeviren Fikret Başkaya Dost Kitabevi,İstanbul

Bora,Tanıl (1994) Yeni Dünya Düzeni'nin Av Sahası Birikim Yayınları,İstanbul

Chang, Ha-Joon (2002) Kicking Away the Ladder: Development Strategy in Historical Perspective, Anthem Press, London

Chomsky,Noam (2000) Yeni Dünya Düzeninde Yalanlar ve Gerçekler Türkçesi Selen Göbelez Mavi Ada Yayınevi,İstanbul

De Rivero, Oswaldo (2003) **Kalkınma Efsanesi**:21.Yüzyılım Bağımsız Yaşayamayan Ekonomileri Türkçesi Ömer Karakurt, İzmir

De Soto , Hernando (2005) Sermayenin Sırrı, Liman Kitapçılık, Çeviren Murat Aygen

Demirer,Temel;Duran,Metin;Görgün,Tayfun;Orhangazi,Özgür; Özgür,Gökçer;Yapıcı,Kahraman;Demirer,Göksel N.; (1999) Neoliberal Saldırı Kriz Ve İnsanlık, Ütopya Yayınevi,Ankara

eligüzel,a.hıdır Fen Bilgi Alanı Ve İnsani-Sosyal Bilgi Alanı Birliği:**Kozmosun Bilgisi** Karaburun Bilim Kongresi (7-9 Eylül 2007) Karaburun-İzmir

Freud,Sigmund (2004) Uygarlığın Huzursuzluğu Çeviren Haluk Barışcan Metis Yayınları,İstanbul

- Fukuyama,Francis (2005) **Devlet İnşası** 21.Yüzyılda Dünya Düzeni Ve Yönetişim, Türkçesi: Devrim Çetinkasap, Remzi Kitapevi,İstanbul
- Gönlübol,Mehmet (2000) **Uluslararası Politika** İlkeler-Kavramlar-Kurumlar Siyasal Kitabevi 5.Baskı Ankara
- Haque,M.Shamsul (2002) Globalization,New Political Economy, And Governance:A Third World Viewpoint *Administrative Theory & Praxis* Vol.24, No.1;103-124
- İnsel, Ahmet (2004) Neo-Liberalizm Hegemonyanın Yeni Dili Birikim Yayınları,İstanbul
- Jessop,Bob (2005) Hegemonya,Post-Fordizm Ve Küreselleşme Ekseninde Kapitalist Devlet *Derleyenler Betül Yazar -Alev Özkazanç* İletişim Yayınları ,İstanbul
- Kissenger, Henry (1998) How U.S. Can End Up As The Good Guy Los Angeles Times ,8 Şubat 1998
- Lee Richard Ve Wallerstein Immanuel –Koordinasyon- (2007) **İki Kültürü Aşmak** Modern Dünya Sisteminde Fen Bilimleri İle Beşeri Bilimler Ayrılışı Çeviren Aysun Babacan Metis Yayınları,İstanbul
- Lenin,V.İ. **Emperyalizm** (1992) Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Çeviren Cemal Süreya Sol yayınları 9.Baskı, Ankara
- Makki,Fouad (2004) The Empire Of Capital And The Remakingof Centre-Periphery Relations *Third World Quarterly* Vol.25,No.1;Pp 149-168
- Marx, K. & Engels, F. (1993) Komünist Manifesto Ve Komünizmin İlkeleri, Çeviren Muzaffer Erdost, Sol Yayınları,Ankara
- Ökten, Kaan H. (2006) Heidegger Kitabı Agora Kitaplığı 2.Basım İstanbul
- Öktem,Niyazi Ve Türkbağ,Ahmet Ulvi (2001) Felsefe,Sosyoloji,Hukuk Ve Devlet Der Yayınları 2.Basım,İstanbul
- Özdek, Yasemin (2000) Uluslararası Politika Ve İnsan Hakları Öteki Yayınevi Ankara
- Snow, C.P. (2005) İki Kültür Çev.Tuncay Birkan Tübitak Popüler Bilim Kitapları 3.Basım Ankara
- Sur,Melda (2006) Uluslararası Hukukun Esasları Beta Kitap 2.Baskı, İstanbul

Sweezy,Paul Ve Baran,Paul (2007) Tekelci Sermaye Türkçesi Doç.Dr. Gülsüm Akalın Kalkedon Yayınları,İstanbul

Şenalp, M. Gürsan (1999) "Avrupamerkezcilik, Marksizm Ve Ulusallık Meselesi", Ulusal Sola Teorik Katkı İçinde, Ulusal Dergisi Kitaplığı 7, Sayfa 24-51.

Tomlinson,John (1999) **Kültürel Emperyalizm** Eleştirel Bir Giriş Ayrıntı Yayınları,İstanbul

Wallerstein,Immanuel (1998) Liberalizmden Sonra Çev. Erol Öz Metis Yayınları,İstanbul

Wallerstein,Immanuel (2000) **Bildiğimiz Dünyanın Sonu** Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim. Çev.Tuncay Birkan Metis Yayınları ,İstanbul

Wallerstein,Immanuel (2002) Tarihsel Kapitalizm Çev.Necmiye Alpay Metis Yayınları 3.Basım,İstanbul

Wallerstein,Immanuel (2005) Dünya Sistemleri Analizi Bir Giriş Türkçesi Ender Abadoğlu –Nuri Ersoy aram Yayıncılık 2.Baskı,İstanbul

Yeldan, Erinç, 2002) Neoliberal Küreselleşme İdeolojisinin Kalkınma Söylemi Üzerine Değerlendirmeler, Praksis 7, Sayfa 19-34

Yıkılmaz, Necla (2004) Yeni Dünya Düzeni Ve Çevre Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları,İstanbul

Türköne, Mümtazer (2003) Siyaset, Lotus Yayınevi,Ankara

Zabcı, F. Çulha (2002) "Dünya Bankasının Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57-3

Köse Ahmet Haşim; Şenalp,Mehmet Gürsan; Reyhan, Hakan (2003) Küresel Yönetişim Ve Sendikalar,Erişim Tarihi:15.12.2007 http://www.petro-is.org.tr/yayinlar/yillik/2003_yillik/14_yonetisim/govde.htm

<http://tr.wikipedia.org/wiki/kozmopolit> erişim tarihi: 31.12.2007

Wallerstein Immanuel (1998), The So-Called Asian Crisis: Geopolitics In The Longue Druée, Erişim Tarihi: 31.12.2007 <http://www.binghamton.edu/fbc/iwasncrs.htm>

